

Subject Area
Education Management

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 101
PP: 2739-2756

Arrival
07 July 2022
Published

31 August 2022
Article ID Number
63945

Article Serial Number
21

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/8/ssj.63945>

How to Cite This Article

Bağ, Y. (2022).
“Türkiye’de Mesleki
Eğitimde Yaşanan
Değişim Süreci”

International Social
Sciences Studies Journal,
(e-ISSN:2587-1587)
Vol:8, Issue:101;
pp:2739-2756

Social Sciences Studies
Journal is licensed under
a Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

Türkiye’de Mesleki Eğitimde Yaşanan Değişim Süreci

The Process of Change in Vocational Education in Turkey

Yahya Bağ¹

¹ Öğretmen., Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZET

Türkiye’deki mesleki eğitimde yaşanan değişim sürecinin ortaya çıkarılması amacıyla yürütülen bu çalışma; nitel araştırma yöntemi esasına göre düzenlenerek doküman inceleme tekniği ile gerçekleştirilmiştir; Google Scholar, Dergipark, Ulusal Tez Merkezi, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİLİM) ve çeşitli dijital ortamlardaki mesleki eğitim ile ilgili basılı ve dijital ortamda ulaşılabilen bilimsel makale, tez, konferans, bildiri, yasa, yönetmelik vb. dokümanlar kullanılmış ve mesleki eğitimde yaşanan değişim süreci nesnel bir biçimde yorumlanmıştır. Türkiye’deki mesleki eğitimde yaşanan değişim süreci Osmanlı öncesi, Osmanlı dönemi ve Cumhuriyet dönemi olarak üç başlıkta ele alınarak incelenmiş, elde edilen bulgular sonucunda Türk toplumlarında mesleki eğitimin her zaman var olduğu ve önemsendiği, Orta Asya toplumlarında konar-göçer yaşam tarzı ve askeri esaslara göre sürdürüldüğü, Selçuklular döneminde Ahilik Teşkilatı kurularak geleneksel anlayışla mesleki eğitimin gerçekleştirildiği, Osmanlı’nın kuruluş döneminde Ahilik geleneği, kuruluş sonrasında ise Ahiliğin devamı olan Lonca Teşkilatı ile mesleki eğitimin yürütüldüğü ancak lonca geleneğinin bozulması, dünyada gelişen şartlara ayak uydurulamaması nedeniyle 18. yüzyıldan itibaren modern mesleki eğitim için çalışmalar yapıldığı, Cumhuriyet döneminde ise ulusal politika haline getirildiği, yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından raporlar düzenlendiği ve bu raporlar doğrultusunda şekillendirildiği ve çağın gerekliliklerine uyum sağlamak adına mesleki eğitim sisteminin sürekli revize edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Eğitim, Meslek Lisesi, Yaşam Boyu Eğitim

ABSTRACT

This study, carried out with the aim of revealing the change process in vocational education in Turkey; organized on the basis of qualitative research method and carried out with document analysis technique; Google Scholar, Dergipark, National Thesis Center, National Academic Network and Information Center (ULAKBİLİM) and scientific articles, theses, conferences, papers, laws, regulations, etc. that can be accessed in print and digital media related to vocational education in various digital media. documents were used and the change process in vocational education was interpreted objectively. The process of change in vocational education in Turkey has been examined under three headings as pre-Ottoman, Ottoman period and Republican period, and as a result of the findings, vocational education has always existed and is considered important in Turkish societies, and in Central Asian societies, it is based on the nomadic lifestyle and military principles. In the Seljuk period, the Ahi Organization was established and vocational education was carried out with a traditional understanding, the Ahi-Order tradition in the establishment period of the Ottoman Empire, and the Guild Organization, which was the continuation of the Ahi-order after the establishment, was carried out with the Guild Organization. In order to adapt to the requirements of the age, the vocational education system was continued in order to adapt to the requirements of the era, studies were carried out for education, it was made into a national policy in the Republican period, reports were prepared by local and foreign researchers and shaped in line with these reports. It has been concluded that the appendix has been revised.

Keywords: Vocational Education, Vocational High School, Lifelong Education

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Mesleki-teknik beceriler, mesleki eğitim sisteminin bir çıktısı olarak görülmekte, çeşitli ülkelerin endüstriyel gelişiminde çok önemli bir yer tutmakta ve 21. yüzyılda işverenlerin ihtiyaç duyduğu beceriler arasında en önde gelen beceriler olmaya devam etmektedir. Küresel pazarda rekabet eden ülkeler kendi mesleki ve teknik eğitim sistemini bir an önce geliştirmek ve sektörün değişen ihtiyaçlarına göre dönüştürmek zorundadır (Taşlı, 2019).

Günümüzde mesleki ve teknik eğitimin amaç ve içeriğinin ekonomik, sosyal ve kültürel değişimlere bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Eğitim, kişisel gelişimi desteklemek için bireylerin güçlendirilmesi iken, zamanla sermaye ihtiyaçlarına hizmet eden bir olgu haline gelmiştir. Sosyal ve ekonomik dönüşüm ve değişimlerden etkilenen mesleki ve teknik eğitimin içeriği farklılaşmıştır. Böylelikle mesleki ve teknik eğitim, piyasa talebine cevap verecek şekilde bilgi üretmeye ve yetenekler yaratmaya çalışmaktadır (Anapa, 2008).

Ülkeler, uluslararası deneyimlerden ders alarak, sektördeki işgücünün ihtiyaçlarını karşılamak için yerel koşullara göre mesleki ve teknik eğitim yöntemlerini formüle eder. Bunun için dünyada “okul-işyeri temelli, sadece okul temelli ve her iki anlayış temelli” uygulanan kullanılan üç farklı sistem var olmasına karşın ülkeler hala keşfetmeye yönelik arayışa devam etmektedir (Binici ve Arı, 2004).

Değişim, dün olduğu gibi bugün de tüm örgütler için önemini ve popülerliğini koruyan bir olgudur. Bu bağlamda örgütler değişen çevre koşullarıyla karşı karşıyadır ve bu koşullara uyum sağlamak, yani değişmek zorundadırlar. Bu, eğitim kurumları için daha da önemlidir. Çünkü bir yandan çevredeki değişikliklere uyum sağlama, diğer yandan toplumu ve toplumsal kurumları değişime hazırlama sorumlulukları vardır. Dolayısıyla eğitim örgütleri de tüm örgütler gibi ayakta kalabilmekte, amaçlarına ulaşabilmekte ve değişim için plan yapabilmektedir (Çalık, 2003).

Araştırmanın problemini “Türkiye’deki mesleki eğitimde yaşanan değişim süreci ve değişen yaşam şartları içerisinde gelişimi ve değişimi gerektiren unsurlar nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

İşgücünün kalitesini artırmaya yönelik politikalar, hemen hemen tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. İnsanların sosyal hayata entegre olmaları ve ekonomik ihtiyaçlara göre nitelik kazanmaları eğitime verilen önemi artırmaktadır (İçli, 2001). Bu durumda küresel pazarda rekabet edebilecek potansiyele sahip bireylerin sahaya kazandırılması çok önemlidir. Bu kişilerin ortaya çıkarılması ve rekabet potansiyellerinin geliştirilmesi için bireylerin, ailelerin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı, sosyal davranış biçimleri, eğitim kalitesi ve düzeyi, genel ekonomik koşullar, ulusal kalkınmaya yönelik teşvik edici tutum ve uygulamalar gereklidir (Bozkurt, Kalkan, Koyuncu ve Alparşlan, 2012).

Yapılan bu araştırma ile küresel pazarda rekabet potansiyeline sahip bireylerin yetiştirilmesi ve bu rekabete uyum sağlanmasında öneme sahip mesleki eğitimde yaşanan değişimler ele alınarak eğitim açısından taşıdığı önemin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Sanayi Devrimi’nden sonra, iş piyasası büyük değişiklikler geçirdi ve mevcut eğitim sisteminin işgücü piyasasının gerektirdiği uzmanlaşmış ve farklılaştırılmış beceri setlerini karşılayamadığı durumlarda mesleki eğitim tasarımı ortaya çıkmıştır (Özer, 2020). Günümüzde istihdam yapıları başta olmak üzere sosyal ve ekonomik yapılarıdaki hızlı değişimler insan kaynağından beklenen nitelikleri değiştirmiş ve arttırmış, aynı zamanda mesleki ve teknik eğitim sistemlerine ilişkin geleneksel paradigmaları da değiştirmeye zorlamıştır (İşler, 2012). Günümüz toplumunda, özellikle sanayileşmiş toplumlarda eğitim, toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde insan kaynağını veya işgücünü etkin bir şekilde hazırlamak olarak kabul edilmektedir. Eğitim, bir yandan toplumsal yeniden üretimi sağlarken, diğer yandan bireylerin çeşitli rol ve becerileri edinmelerini ve dönüştürmelerini sağlar (İçli, 2001).

Mesleki ve teknik eğitimin, yetiştirdiği nitelikler ile ülkenin endüstriyel ve ekonomik kalkınmasında kuşkusuz büyük etkisi vardır. Bu çerçevede, gelişmekte olan ülkelerden biri olan Türkiye, mesleki ve teknik eğitimin kalitesini artırmaya çalışmaktadır (Adıgüzel ve Berk, 2009). Bu araştırma, mesleki eğitimde değişim ve gelişimde rol oynayan aktörlerin rolüne odaklanılmış; son dönemde mesleki eğitimdeki gelişim veya değişime yönelik çalışma bulunmaması, mesleki eğitimin geldiği noktaya ışık tutması ve literatürdeki eksikliği giderebilmesi açısından önem arz etmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma, mesleki eğitim ile ilgili basılı ve dijital ortamda ulaşılabilen bilimsel makale, tez, konferans, bildiri, yasa, yönetmelik vb. dokümanlar ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Mesleki Eğitim: Sosyal hayatın çeşitli alanında nitelikli teknik elemanlar için gerekli bilgi ve beceri eğitimini sağlayan eğitim türüdür.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Mesleki Eğitim

Mesleki eğitim; tercih edilen bir uzmanlık alanında faaliyetleri etkin bir şekilde yürütmek için bireyin bilgi, beceri ve tutumlarındaki yetkinliklerini geliştirmek için tasarlanmış bir eğitim biçimi (Anapa, 2008); bireyin, kişisel ve sosyal yaşamı için gerekli olan, belirli bir meslek için gerekli bilgi, beceri ve pratik yetenekleri kazanarak psikolojik, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönlerini dengeli bir şekilde geliştirme süreci (Adıgüzel ve Berk, 2009); bireylerin toplum içinde yaşamlarını sürdürebilmeleri ve kişisel yeteneklerini geliştirebilmeleri için gerekli ihtiyaçların sağlanması için mesleğe özgü bilgi, beceri ve tutumların kazandırıldığı bir eğitim süreci (Çetin, 2016) olarak ifade edilmektedir.

Bireyin doğuştan sahip olduğu yetenekler geliştirilerek, bireyin umutsuzluğu eğitim yoluyla umuda dönüşecek ve nitelikli insan gücü açığı azaltılacaktır (Çetin, 2016). Sektörün, verilen işi standartlara uygun olarak yapan, verimli ve titiz çalışanlara ihtiyacı vardır. Eğitim, bu ihtiyaçlara cevap verebilecek bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Zamanla, sanayileşmiş işgücünü geliştirmek için mesleki eğitimin gerekli olduğu kabul edilmiştir (Binici ve Arı, 2004).

Mesleki ve teknik eğitimin faydaları ekonomik ve sosyal olmak üzere iki kategoride tanımlanmakta ve şu şekilde sıralanmaktadır (Karakaş, 2012):

- ✓ Ulusal kaynakları korur ve değerlendirir,
- ✓ Daha kısa çıraklık ve staj imkanı sunar,
- ✓ Çalışan gelirini artırır,
- ✓ İnsan gücü sağlar,
- ✓ İstikrarlı bir yaşam sağlar,
- ✓ Yatırım getirisi sunar,
- ✓ Ülkenin üretim kapasitesini artırır,
- ✓ Kırdan kente göç eden insanlara gerekli bilgi ve becerileri sağlar,
- ✓ Teknik insan gücü ihtiyaçlarını karşılar,
- ✓ İşsizliğin azalmasına katkı sağlar,
- ✓ Doğal kaynakların daha iyi kullanımını sağlar,
- ✓ Artan üretkenlik seviyesini yükseltir,
- ✓ Bireysel üretkenliği artırır,
- ✓ Tarımdan sanayiye geçişi kolaylaştırır,
- ✓ Öğrenmeyi zorlaştıran mali engelleri kaldırır,
- ✓ Eşit eğitim fırsatı sağlar,
- ✓ İşin sosyal ve ekonomik önemini artırır,
- ✓ Kariyer rehberliği ve danışmanlık hizmetleri sağlar,
- ✓ El sanatlarının kalitesini artırır

2.2. Meslekî Eğitim Modelleri

Mesleki eğitimin temeli, belirli bir yaştaki öğrencilerin belirli bir meslekte iş bulabilmeleri ve mesleki becerilerini geliştirebilmeleri için bazı temel becerileri kazanmalarını sağlamaktır (Anapa, 2008). Birçok Avrupa ülkesi, eğitimcilerin iyi yetiştirilmesine vurgu yaparak mesleki ve teknik eğitim için başarılı çözümler aramaktadır (Binici ve Arı, 2004).

Mesleki eğitim modeli, mesleki eğitimin temellerini anlamak için önemlidir. Mesleki eğitim modellerinde öne çıkan bir faktör, devletin mi yoksa özel sektörün mü eğitime aktif olarak dahil olduğudur. Bu faktörle ölçülen birçok mesleki eğitim modeli öne çıkıyor. Günümüzde mesleki eğitim sistemi ülkenin demografik yapısı, endüstriyel yapısı, hizmet sektörü, ülke yönetim biçimi, finansman imkânları, gelenekleri, tarihsel gelişimi gibi birçok faktöre bağlı olarak birçok şekilde yürütülmektedir. Bu nedenle birçok farklı ülkede birçok farklı model ve uygulama bulunmaktadır (Karakaş, 2012)

2.2.1. Bürokratik (Okul Merkezli) Model

Bu model okul modeli olarak da bilinir. Fransa, İtalya ve İsveç başta olmak üzere bazı üçüncü dünya ülkelerinde bu model uygulanmaktadır. Bürokratik mesleki ve teknik eğitim sistemi sosyalist ülkelerde de mevcuttur. Bu modelin püf noktası, mesleki eğitimin genel eğitimle ilgili olmasıdır (Karakaş, 2012). Tamamı okulda olmak üzere tam zamanlı mesleki eğitime odaklanan bir modeldir (Adıgüzel ve Berk, 2009). Çıraklık eğitimleri beklenen talebi karşılamadığı için sistemdeki okullarda eğitim yoluyla nitelikli insan gücü ihtiyacının sağlanması amaçlanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında sanayi gelişmediği için sistem hayata geçirilmiş ancak sanayinin kademeli olarak gelişmesi nedeniyle sistem devletin ihtiyaçlarına cevap verememiştir (Karakaş, 2012).

2.2.2. İşletme (Çıracılık) Merkezli Model

Çıracılık eğitimi, iş hayatında halen tam zamanlı olarak yürütülen bir modeldir (Adıgüzel ve Berk, 2009). Orta Çağ döneminde uygulanan bir modeldir. Bazı ülkeler sistemi geliştirip uygularken, bazıları ise kaldırmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde uygulanan ancak ihtiyaçları zamanında karşılayamadığı için Cumhuriyet döneminde de eğitim sisteminde sürdürülmüştür (Karakaş, 2012).

2.2.3. İşbirliği (İkili “Dual”/Devlet Kontrollü Piyasa) Modeli

İşletme-okul birlikteliğinde yürütülen modeldir (Adıgüzel ve Berk, 2009). Bu sistem en yaygın olarak çıracılık eğitimi için kullanılır ve okullara ve işletmelere eşit değer verir. Öğrenciler okulda teorik eğitim alırlar ve iş hayatında ihtiyaç duydukları becerileri kazanırlar (Karakaş, 2012). İkili sistem, MTE’de işletmeler ve okullar arasındaki karşılıklı iş birliğine dayanmaktadır. İkili sistemde uygulamalı mesleki eğitim işyerinde, teorik eğitim ise okullarda verilmektedir. İşletmede uygulamalı eğitim, işletme tarafından belirlenen eğitim ustası veya mesleki eğitimci rehberliğinde gerçekleştirilir (İşler, 2006).

2.2.4. Piyasa Modeli

Liberal özellik gösteren bir model olarak kabul edilir. İngiltere, Japonya, ABD gibi ülkelerde kullanılan bir modeldir. Bu ülkelerde mesleki ve teknik eğitim sistemlerinde önemli farklılıklar olsa da ortak bir nokta vardır ki o da mesleki eğitimin genel eğitimle hiçbir ilgisinin olmamasıdır (Karakaş, 2012). ABD ve Japonya, serbest piyasa ekonomisinin gereksinimlerine göre geliştirilen bu modelin gelişmiş örnekleri olarak hizmet edebilir. Bu model kapsamında zorunlu genel temel eğitimin sağlanması kamu sektörünün sorumluluğundayken, mesleki eğitim ve öğretimin işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre sağlanması genellikle özel sektörün sorumluluğundadır (İşler, 2006).

20. yüzyılın ilk yarısında, Avrupa’da temel mesleki eğitime yönelik üç farklı ve hızla değişen yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Birleşik Krallık’ta liberal pazar ekonomisi özellikli “mesleki eğitim modeli”, Fransa’da devlet eliyle yürütülen “bürokratik mesleki eğitim modeli” ve Almanya’da iş yeri ve okul tarafından birlikte yürütülen “dual (ikili) mesleki eğitim modeli” bunlardan bazılarıdır (Demirer, 2018). Mesleki teknik ortaöğretim sisteminin gelişimine göre çeşitli modeller uygulanmakta, Türk eğitim sistemi uzun yıllardır okul merkezli modele göre yapılandırılmakla birlikte bugün üç model de uygulanmaktadır (Adıgüzel ve Berk, 2009).

2.3. Mesleki Eğitimin Önemi

Mesleki eğitim sistemi, iş dünyasının talep ettiği kaliteli ve rekabetçi eğitimi sağlamalıdır. Bu eğitimde yükseköğretimden iş dünyasına geçişte kapsamlı rekabet gücü ve mesleki yeterliliğe öncelik verilmelidir. İstihdamda, iş için gerekli genel rekabet ortamı oluşturulmalıdır (Binici ve Arı, 2004). 19. yüzyılda özellikle sanayileşmenin artması ve mekanik kuvvet kullanımının artmasıyla mesleki eğitim giderek daha önemli hale geldi. Bunun nedeni, zaman içinde insanların yalnızca fiziksel çaba gerektiren fabrikalarda özel uzmanlığa ihtiyaç duyması olabilir. Bu nedenle okullar, geçmişte ailelerin üstlendiği eğitimci rolünü giderek üstlenmiş ve köklü değişimlere uğramıştır (Karakaş, 2012).

Mesleki ve teknik eğitim, yetiştirdiği niteliklerle ülkenin endüstriyel ve ekonomik kalkınmasında büyük etkiye sahiptir. Bu amaçla, gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri, orta ve yüksek öğretim kademelerinde mesleki ve teknik eğitime özel önem vermekte, mesleki ve teknik eğitimi güçlü bir şekilde geliştirmekte ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik etmektedir (Adıgüzel ve Berk, 2009).

Mesleki eğitim; çalışma hayatı için gerekli bilgi ve becerilere sahip, işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayan, ekonomik kalkınmaya ve toplumsal dönüşüme yön verebilecek bir iş gücü geliştirmeyi amaçlar. Mesleki eğitimin ekonomik ve sosyal yapıda önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle mesleki eğitim, çalışma hayatına girmek üzere olan işgücünün kişisel, sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra nitelikli işgücünün geliştirilmesini de içerecek şekilde kişisel odaklı olmalıdır (Anapa, 2008).

21. yy.da Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim; mesleki eğitimi katılımcı bir şekilde yönetmek, nitelikli işgücü geliştirmek, üretime katılacak mezunlar yetiştirmek, işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre uygulamalar hazırlamak, sosyal ve eğitimin sektörel entegrasyonu, sürekli gelişim ve iyileştirme, öğrencilere temel ve ileri düzeyde beceri, iş etiği ve girişimcilik anlayışı kazandırmak şeklinde öncelikli hedefler planlanmaktadır (MEB, 2022).

Bu eğitim sürecinde her ne kadar nitelikli eleman yetiştirmeye çalışsak da istihdam açısından da nitelikli elemana ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle eğitim içeriğindeki tüm değişiklikler bireyler kadar toplum ve ulusal çıkarlar için de önemlidir. Eğitimin farklı açılardan değerlendirilmesi, özellikle milli üretime ve kalkınmaya katkısı açısından önemlidir. Bu bağlamda mesleki eğitim ilgili ülkelere gerekli desteği sağlamaktadır (Demirer, 2018).

2.4. Dünyada Meslekî Eğitimin Gelişimi

Mesleki eğitim, MÖ 2000'li yıllara kadar temellendirilmektedir. Mesleki eğitimin bilinen tek şekli çıraklık eğitimi olarak asırlar boyunca uygulanmıştır. Hammurabi'nin saltanatı sırasında (MÖ 1810-1750), çıraklık yoluyla meslekte ustalık unvanına sahip olmak takdir edilmiştir. Eski Mısır, çıraklık eğitimini günümüzde olduğu gibi iki kademe şeklinde uygulamıştır. Dünyadaki başarılı bir mesleki eğitim örneği, İngiltere'deki pamuklu kumaş endüstrisinde gösterilmektedir. Bu süreçte, daha fazla teknik bilgiye sahip işçiler, yeni çalışanları işe alma, eğitime ve denetleme konusunda daha fazla sorumluluk üstlendiği görülmektedir (Demirer, 2018).

Orta Çağ'da mesleki eğitim, lonca olarak adlandırılan kurumlar aracılığıyla verilmiştir. Bu kurumlar dini, ahlaki, sosyal yardımlaşma ve üretim alanlarında aktif rol oynamaktadır (Demirer, 2018). 16 ve 17. yy.larda bilimin ve uygulamalı sanatların eğitime kazandırılmasında bilimsel buluşlar ve keşifler rol oynamıştır. Bacon, eğitimin insan faaliyetlerini içerecek şekilde yeniden düzenlenmesini savunurken Locke ise fiziksel, psikolojik ve ahlaki eğitimi ele almış ve zanaatkarlığı eğitimin bir parçası olarak görmüştür (Anapa, 2008).

Avrupa'da Sanayi Devrimi mesleki eğitimi etkileyen önemli bir olaydır. Sanayi Devrimi ile birlikte Avrupa'nın sosyal ve politik yapısında birçok değişiklik olmuş ve birçok yapı değişmiştir. Bu değişiklikler mesleki ve teknik eğitimi önemli ölçüde etkilemiştir. Sanayi Devrimi, mesleki ve teknik eğitimi büyük ölçüde etkileyen birçok faktörü de beraberinde getirmiştir (Karakaş, 2012). Mesleki eğitim, 18. yy.da önem kazanırken Rousseau, öğrenciyi eğitimin merkezine yerleştirir ve öğrenme ile deneyim arasında bağlantı kurar. Bu andan itibaren, kariyerler ve iş daha yakından iç içe geçmiş durumda ve içinde yaşadığımız dünyayı anlamak, iş ve kariyer sahibi olmakla ilgili hale gelmiştir. Aynı zamanda okulların işletme ve mesleki eğitime odaklanması gerektiği fikri hakim olmaya başlar (Anapa, 2008).

Mesleki ve teknik eğitim kavramı, 19. yüzyılın başlarında mesleki eğitimle en çok ilgilenen eğitimciler "Pestalozzi, Frobel, Dewey ve Kershen Steiner" tarafından ortaya atılmış ve modern mesleki eğitimin teorik temellerini atmıştır. Bu öncüler, iş ve eğitim arasındaki ilişkiye ışık tutuyor. İşin değeri, işin gerekliliği, eğitim, işin kişisel gelişim ve sosyal gelişimdeki rolü ortaya çıkmıştır (Karakaş, 2012). UNESCO'nun 1948'de Paris'te düzenlediği genel kongresinde "Mesleki eğitim herkes için evrensel olmalıdır" kararını alması mesleki eğitimin uluslararası bir statü kazandığını göstermektedir (Binici ve Arı, 2004). 1972-80 arasında eğitim alanında yapılan araştırmalarla AB'de sosyal ve eğitim politikası alanında meydana gelen değişiklikler, Maastricht Antlaşması kapsamında Birlik Ortak Pazarı'nın tamamlanması ve "Rekabet Gücü ve İstihdam" isimli beyaz kitap ile Avrupa Komisyonu üye ülkeleri tarafından 1994'te Essen'de uygulanacak ana hedefler ortaya konmuştur (Demirer, 2018).

21. yy.da mesleki eğitimin kapsamı farklılaştırılmış ve önemi daha fazla vurgulanmıştır. Ekonomik ve teknolojik değişimlerin yaşandığı bu yüzyılda bilgi üretiminin ön plana çıkması, iletişim teknolojisi ve e-ticaret gibi gelişmeler toplumları ekonomik, sosyal, kültürel ve politik olarak dönüştürmüş ve değişimlere ayak uydurabilecek bireylere olan ihtiyaç artmıştır (Anapa, 2008).

2.5. Türkiye'de Meslekî Eğitimin Gelişimi

Ülkemizde mesleki eğitim sistemi, Türk milli eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu kanuna göre Türk Millî Eğitim Sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki ana bölümden oluşur (Demirer, 2018).

Gelişmekte olan Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim, siyasi ve ekonomik gelişmeyle birlikte tarih boyunca birçok kez yeniden yapılandırılmıştır (Adıgüzel ve Berk, 2009). Meslek eğitimi, çeşitli mesleki ve eğitimsel hizmetlerin planlanması, araştırılması, geliştirilmesi, düzenlenmesi ve koordinasyonu ile yönetim, denetim ve öğretim faaliyetinin bütünü olarak da tanımlanabilir (Demirer, 2018).

Literatür incelendiğinde Türk mesleki eğitimi, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi olmak üzere iki dönemde işlenmektedir ancak bu çalışmada Osmanlı öncesi, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi olarak üç dönemde ele alınmıştır.

2.5.1. Osmanlı Öncesi Mesleki Eğitim

Toplumumuzda mesleki eğitim, 12. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar tüm dünyada olduğu gibi geleneksel yöntemlerle tüccarlar ve zanaatkarlar tarafından düzenlenmektedir (Demirer, 2018).

Orta Asya coğrafyasında yaşayan halkın çoğunluğu avcılık veya hayvancılıkla meşgul olmuş ve bu toplumların geneli göçebe yaşam tarzını benimsemiştir. Eski Türklerde eğitim, töre ve konar-göçer yaşam tarzına uygun olarak paralellik göstermektedir. Eski Türklerde mesleki eğitim; maden işleme alanında mesleki eğitime ağırlık verilerek, hayvansal ürün işleme ve halı dokumacılığı ile ordunun ihtiyaç duyduğu ok ve yay yapımını öğretmek için

tasarlanmıştır (Hali ve Rencüzoğulları, 2017). Eski Türklerin eğitim faaliyetleri, fiziki çevrede sistemli eğitimden ziyade “işte, yaparak-yaşayarak ve konuşma-dinleme/anlama-düşünme” eğitimi şeklinde yürütülmüş ve daha çok benimsenmiştir. Yapararak-yaşayarak anlayışında; savaş adabı, ev işi, hayvancılık ve diğer ilgili işler fiilen öğrenilirdi. Bu bağlamda mesleki eğitim uygulamalarına büyük önem verilmektedir (Şanal ve Alaca, 2020).

9. yy.da fütüvvet teşkilatlarında zanaatkar/esnaf birlikleri oluşmaya başlamış ve esnaf/zanaatkar teşkilatları fütüvvet esasları etrafında toplanmıştır (Gemici, 2010). Anadolu'nun Türkler tarafından fethi ile mesleki eğitimde daha sistemli ve formel bir yaklaşım görülmüştür. 11. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar Anadolu'da sanat, ticaret ve ekonomi alanlarını ortaya koyan ve fütüvvetnâmeler kuralından ahlak alan bir esnaf ve sanatkarlar kurumu olan Ahilik Teşkilatı vasıtasıyla mesleki eğitim geleneksel yöntemlerle yürütülmüştür (MEB, 2022).

Ahilikte genel eğitim ve mesleki eğitim bir bütün olarak uygulanır. Yani eğitim merkezi olan zaviyelerde genel eğitimin yanında iş ve iş hayatında mesleki eğitim yapılmaktadır. Ahi toplumunda iki tür eğitim vardır. Bunlar iş başında ve iş dışında eğitim faaliyetleridir. İş başında eğitim aslında işyerinde yapılırken, iş dışı eğitim zaviyede gerçekleşir (Kılınç, 2012). Ahi teşkilatında esnaf, çıraklık, kalfalık, ustalık mertebelerini ve mesleğin sırlarını işyerinde, geceleri ahlak eğitimini, haftanın belirli günleri silah eğitimi ve binicilik yoluyla askerlik eğitimini öğrenir (Gemici, 2010). Ahilik, en geç 10 yaşını doldurmuş çocukların anne ve babaları tarafından sanat eğitimi almaları için ustalara teslim edilmesiyle başlar, bu döneme yamaklık dönemi denir. Yamaklığın ilk aşamasında yamaklara okuma yazma öğretmeye büyük önem verilirken iş yerinde mesleki eğitim görürken zaviyelerde de dini ve sosyal eğitim verilmesiyle bir bütünlük içerisinde verildiği görülmektedir (Demirer, 2018).

19. yüzyılın Batı sanayi ortamında devrim yaratması ve Avrupa'da yapılan ucuz sanayi ürünlerinin Osmanlı pazarına girmesiyle Osmanlı İmparatorluğunda üretim durmaya başlamıştır. Bu nedenle tüccar, zanaatkar ve küçük esnafın bir araya gelmesiyle oluşan Ahilik sistemi işlevini yitirmeye başlamıştır. 1913 yılında personel kısıtlamaları nedeniyle Gedik usulü ve 1924 yılında ise Esnaf Teşkilatı resmen kaldırılmış ve Ahilik geleneği de son bulmuştur (Gemici, 2010).

2.5.2. Osmanlı Dönemi Mesleki Eğitim

Osmanlı'da Selçuklu döneminde kurulan Ahilik teşkilatı, Lonca ve Gedik adları altında yürütülmüştür. Anadolu'da 14. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar, meslekî eğitim bütün esnafın ustaları tarafından dükkânlarda usta-çırak sistemi içinde, yani küçük işletmelerde yürütülmüştür. Ahi Teşkilatı'nın devamı niteliğinde olan Lonca Teşkilatı, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında çözülmeye başlamış, II. Meşrutiyet sonrasında mesleki eğitime tekrar ağırlık kazandırılması için çalışmalar başlatılmış ve çeşitli meslek okulları açılmıştır (Demirer, 2018).

1727'den Tanzimat'a kadar herhangi bir meslekte ustalık belgesi alanlar bile istedikleri yerde dükkân açamazdı. Bir usta, zanaatkarlardan birinin sanatı bırakıp ustalığını ustalar arasından iyi eğitilmiş bir kalfaya devredebileceği bir dükkân açar; hem bu işi yapabilir hem de araç ve gereçlerini satabilirdi. Ülkemiz tarihinde ilk meslek okulu 1773-1795 yıllarında askeri teknisyenlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere “Mühendishane-i Bahri-i Hümayun” ve “Mühendishane-i Hümayun” III. Selim'in emriyle kurulurken mesleki eğitimin gelişmesiyle, II. Mahmut döneminde inşa edilen Zeytinburnu ve Tophane fabrikalarının kurulması ve bu okullardan öğrencilerin teknik bilgi edinmek üzere Fransa'ya gönderilmesi dikkat çekmiştir (Karakaş, 2012).

Ziraat Mektepleri'nin açılmasının ardından 1848 itibarıyla Batılı anlayıştaki bazı çalışmalar görülmüştür (Gemici, 2010). “İslahhane” ismiyle 1861'de Mithat Paşa'nın Niş Valiliği yaptığı dönemde Müslüman ve gayrimüslim yoksul öğrencilerin meslek öğrenmesi amacıyla açılmış ve meslek okullarının temeli böylelikle atılmıştır (MEB, 2022). 1868 yılında bugünkü mesleki ve teknik eğitime benzer özellikler taşıyan “Sultanahmet Endüstri Lisesi”nin bulunduğu Kılıçhane binasında, bazı branşları mesleki eğitime başlayan bazı mesleklerin öğretildiği bir okul açılmıştır (Gemici, 2010). Ahmet Vefik Paşa, 1869-1879 arasında İstanbul'un Üsküdar, Aksaray ve Cağaloğlu semtlerinde meslek okulları açmıştır. Ayrıca dönemin Ticaret Nazırı Suphi Paşa 1883 yılında Hamidiye Ticaret Mekteb-i Alisi adında bir ticaret meslek lisesi açmıştır (Demirer, 2018).

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra tamamen yıkılan bir ülkenin yeniden eski gücüne kavuşması mümkün değildir. Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya sanayisine ve sanayi gelişimine beklendiği gibi ayak uyduramaması da bu dönemde mesleki ve teknik eğitim altyapısının geç oluşmasına neden olmuştur (Gemici, 2010).

1907'de “Sanayi Alayları Teşkilatı” kaldırılarak yerine “İmalat Harbiye Nazarı Mektebi” isminde sanat okulu kurulmuş ancak 1921'e kadar devam edebilmiştir. 1921 yılında “Askeri Fabrikalar Müdüriyet Umumiyesi Usta Mektebi” şeklinde isim değişikliği yapılarak devam ettirilmiştir. Böylelikle Cumhuriyet Dönemine kadar bu okullar orduya malzeme hazırlayan fabrikalara teknisyen yetiştirmeye devam etmiştir (Demirer, 2018).

2.5.3. Cumhuriyet Dönemi Mesleki Eğitim

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte yeni bir süreç başlar ve kuruluş sürecinde insan gücünün kullanımında uzmanlık oluşturmak için teknik okulların kurulmasına veya teknik eğitim desteği verilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Cumhuriyet'in kuruluşuyla mesleki ve teknik eğitim ulusal bir politika olarak kabul edilir (Demirer, 2018). Mesleki ve teknik eğitim açısından 1923-1940, mesleki ve teknik eğitimi ulusal politikaya bağlayan, onu genel bir eğitim sistemi haline getiren, temel kavram ve ilkelerini belirleyen ulusal bir yapı oluşturma çabalarını içermektedir (MEB, 2022).

1923 yılında "I. Heyet-i İlmiye Programı"nda mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilir ve aynı yıl yapılan "İzmir İktisat Kongresi"nde çıraklık okullarının açılması önerilir. Bu kapsamda eğitim-öğretimin birleştirilmesini sağlamak amacıyla 3 Mart 1924 tarihinde "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" çıkarılır ve tüm eğitim kurumları "Maarif Vekaleti"ne bağlanır (MEB, 2022).

1924 yılında eğitimi yeniden yapılandırmak ve düzenlemek amacıyla yurt dışından "John Dewey, Albert Kühne, Ömer Buyyise ve Jung" uzmanlar davet edilir, bu kapsamda eğitim sistemine yönelik inceleme ve öneriler doğrultusunda düzenlemeler yapılmaya çalışılır (Gemici, 2010). Belçika Mesleki ve Teknik Eğitim Bakanlığı genel müdürü, Bakanlığın daveti üzerine Türkiye'ye gelerek mesleki eğitimle ilgili bir rapor hazırlar. Hazırlanan raporda, meslek okullarının çeşitli bölgelerin ihtiyaçlarına göre geliştirilmesi ve bu amaçla sürekli meslek okullarının açılması gerektiğine işaret edilir. Bunun yanı sıra Ziya Gökalp, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç ve Rüştü Uzel gibi eğitimciler tarafından yapılan çalışma ve görüşlerle mesleki eğitime yön verilmeye çalışılır (Demirer, 2018).

1926 yılında kabul edilerek yürürlüğe giren "Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun" ile eğitim ve öğretim alanında yapılan bir diğer değişim olur (MEB, 2022). Bu kanun ile küçük işletmelerin uzmanlığını artırmak için "Akşam Sanat Okulları"nın açılması için üst düzey teknisyen ve mühendisler, meslek okulları için öğretmenler yetiştirilmesi amaçlanır (Demirer, 2018).

1927 yılında Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde, çeşitli okullar ve kurslar farklı bakanlıklar ve onlara bağlı bölümler tarafından yönetilmekteyken Bakanlık bünyesindeki İlköğretim Genel Müdürlüğünden ayrılarak "Yüksek ve Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğü" kurulur (Demirer, 2018). Belçikalı eğitimci Ömer Buyyise, Belçika'daki mevcut uygulama ile ilgili bir sunum yapar ve ekonomik kalkınma, teknik eğitimde geline değişimleri raporlaştırır. Bu raporunda yer alan İş Üniversitesi ve Sanat Okulları ve Akşam Sanat Okulları tavsiyesi, Teknik Yüksekokullarına ve günümüzdeki Endüstri Meslek Liselerine kaynaklık oluşturur (Gemici, 2010). Meslek ve sanat okullarına ait iş ve işlemler 1927'ye kadar İl ve Belediye İdarelerine aitken araç-gereç, öğretmen yetiştirme ve atama gibi iş ve işlemler Maarif Vekaletine devredilir (Demirer, 2018). Ayrıca 1927-1933 arasında mesleki eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirmek amacıyla Avrupa'ya erkek ve kız öğrenci gönderilir (MEB, 2022).

1928 yılında ulusal düzeyde programlar hazırlanır (MEB, 2022). Cumhuriyet öncesi açılan kız sanat okulları için Cumhuriyet'in ilk yıllarında değişim başlatılır ve 1927-1928 öğretim yılında, ilkökul düzeyinde beş yıllık kız enstitüleri açılır (Demirer, 2018).

1933 yılında yürürlüğe giren 2287 sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun ile Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı bünyesinde Erkek Teknik Öğretim Müdürlüğü kurulur (MEB, 1933). 1934-1936 yıllarını kapsayan "Mesleki Tedrisatın İnkişaf Planı" hazırlanır. Eğitim ve üretim sektörlerinin ortak çabalarıyla büyük önem taşıyan bu programla gezici köy kursları, çıraklık okulları, sanat ve orta sanat okulları, akşam sanat okulları, tekniker okulları ile mühendislik okulları açması ve yaygınlaştırması hedeflenir ve ilköğretimden yükseköğretime kadarki tüm alanlarda mesleki ve teknik eğitim bir bütün olarak ele alınır (MEB, 2022).

1935-36 eğitim-öğretim yılında, ortaokul mezunlarının kız enstitülerine kabul edilmesi için ortaokula yönelik iki yıllık özel bir bölüm açılır. Kız teknik ortaöğretiminde, ilköğretime yönelik beş yıllık asıl bölüm ve ortaöğretime dayalı iki yıllık özel bölüm 1963-64 eğitim-öğretim yılına kadar devam eder (Demirer, 2018). 1937'de yürürlüğe giren 3225 sayılı Kanun ile Kültür Bakanlığı, Merkez Teşkilâtına bağlanarak "Erkek ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü" şeklinde isim değişikliğine de gidilir (MSB, 1985).

1940-1980 arası, merkezi iktidarın güçlendiği ve okul merkezli merkezi sistemin kök saldıği bir dönem özelliği gösterir. 1940'lı yıllarda her il merkezinde bir meslek lisesi açma programı uygulanır. 1940-50 arasında mesleki ve teknik eğitim, hızla gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlar (MEB, 2022). 25 Eylül 1941 tarih ve 4113 sayılı Kanuna göre mesleki ve teknik eğitim alanındaki çalışmaların daha sistemli bir şekilde yürütülmesi amacıyla "Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı" kurulur. Erkek Teknik, Kız Teknik ve Ticaret Turizm Öğretim Müdürlükleri ile

Teknik Büro, Yapı İşleri Müdürlükleri ve Muamelat Şefliği gibi daireler müsteşarlığın bünyesinde yer alır (Resmi Gazete, 1941).

1960 yılında “Mesleki ve Teknik Öğretim Etüd ve Programlama Dairesi Başkanlığı”, 1966 yılında “Mesleki ve Teknik Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü” kurulur (MEB, 2022). 1960 yılında Bakanlığın 2178 sayılı oluru ile “Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü” şeklinde tekrardan teşkilâtlandırılır (Demirer, 2018). 17.7.1964 tarih ve 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu ile Esnaf-Sanatkarlar Teşkilatı'nın mesleki eğitime yönelik rolü günümüze kadar sürer ve bu yasa ile çıraklık eğitimine alınmayan mesleklere ilişkin eğitim ve belge işlemleri teşkilat tarafından yürütülür (Resmi Gazete, 1964).

1973 yılında yürürlüğe giren “1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu” ile ilköğretim, orta öğretim, mesleki teknik öğretim ve yüksek öğretim programlarının esasları yeniden düzenlenir (MEB, 2022). Bu yasayla birlikte Kız Enstitülerine 1974-75 eğitim-öğretim yılı sonunda yüksek öğretime hazırlık programının da eklenmesiyle birlikte bu okullar “Kız Meslek Lisesi” yeniden yapılandırılır. (Demirer, 2018). 1974 yılında “Mesleki ve Teknik Öğretim İdari Mali İşler Başkanlığı” kurulur (MEB, 2022).

1977-78 eğitim-öğretim döneminde başlatılan ve pilot bölgelerde uygulanan “Okul Sanayi Ortaklaşa Eğitim Projesi (OSANOR)” ile değişimin başlaması, mesleki-teknik orta öğretim kurumlarının iş dünyası ile daha çok ortak çalışma noktası oluşturur (Adıgüzel ve Berk, 2009). 1977 yılında yürürlüğe giren “2089 sayılı Çırak-Kalfa ve Ustalık Kanunu” kapsamında “Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü” kurulur (MEB, 2022).

1982 yılındaki Bakanlar Kurulunun 8/4334 sayılı Kararı hükümlerine göre “Meslekî ve Teknik Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü” ile “Yaygın ve Örgün Yüksek Öğretim Dairesi Başkanlığı” kaldırılarak bu bölümlerin iş ve işlemleri genel müdürlüğe devredilir ve “Erkek Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü” şeklinde yeniden adlandırılır. “179 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (1983)” ile genel müdürlüğün adı “Erkek Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü” olarak sonra da “Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü” olarak yeniden değiştirilir. 208 sayılı Kanun (1984) ve 385 sayılı Kanun (1989) ile genel müdürlüğün görev ve sorumlulukları yeniden tanımlanır (Demirer, 2018). 1982-83 eğitim-öğretim döneminden itibaren Anadolu Meslek Liseleri, 1983-84 eğitim-öğretim yılından itibaren ise Anadolu Teknik Liseleri açılır. Anadolu Meslek Liselerinin öğretim süresi hazırlık dahil 4 yılken Anadolu Teknik Liselerinin ise hazırlık sınıfı dahil 5 yıl olarak belirlenir (Gemici, 2010).

Mesleki eğitim kurumlarının kapalı yapılarında geleneksel çıraklık ve iş sektörünün taleplerinin işgücünün büyümesine izin vermediği gerekçesiyle 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu (1986) yürürlüğe girer. Bu kanun günümüzdeki Mesleki Eğitim Kanunu'nun ilk şekli olarak ifade edilir (Demirer, 2018). Mesleki ve teknik orta öğretimde bir diğer önemli dönüm noktası 3308 sayılı Kanun'dur (1986). Kanuna göre mesleki ve teknik orta öğretim kurumları okul-işletme iş birliği temelinde yeniden düzenlenir. Bu tarihten itibaren mesleki ve teknik orta öğretim programlarına yönelik projeler de hız kazanır. “Mesleki ve Teknik Eğitim Projesi (METEP)”, “Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi (METGE)” ve “Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi (MEGEP)” projeleri bu dönemde başlatılan önemli projeler arasında yer alır (Adıgüzel ve Berk, 2009). Ayrıca, Haziran 1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, çıraklık eğitiminin teorik kısmını Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı meslek okullarına, uygulamalı eğitim görevini ise işletmelere ve meslek kuruluşlarına bağlı meslek kuruluşlarına verir (Demirer, 2018).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) ile, mesleki eğitim sistemi reformunun temel ilkesinin “okullar ve işletmelerin entegrasyonu” olduğu öne sürülür ve mesleki ve teknik eğitimin bu konuda araştırma yapılacak noktaya kadar geliştirilmesi gerektiğine karar verilir. Mesleki ve teknik eğitimin dünya ve meslek standartlarına çıkarılması, belgelendirme sistemleri tamamlanması gerekliliği kararlaştırılır. Ayrıca, dünya kalkınması ve Türkiye'nin orta vadeli hedefleri doğrultusunda modüler bir mesleki ve teknik eğitim sistemine geçilmesi ve özel sektör ve üniversiteler ile işbirliği içinde yeni meslek türlerinin geliştirilmesi öngörülür (Adıgüzel ve Berk, 2009).

Dünya ve ülke içerisindeki gelişmeler doğrultusunda konunun önemi dolayısı ile 22-26 Şubat 1999 tarihinde “Mesleki ve teknik eğitimin orta öğretim sistemi bütünlüğü içinde tekrardan düzenlenmesi, okul ve işletmelerde meslek eğitimi ve istihdam, mesleki ve teknik eğitim alanına yönelik öğretmen ve yönetici yetiştirme, mesleki ve teknik eğitimde sınavsız yüksek öğretime geçiş ve mesleki ve teknik eğitimde finansman” gündem maddelerinin görüşülmesi amacıyla düzenlenen 16. Milli Eğitim Şurası tamamen Meslekî Teknik Eğitim gündemi ile toplanır (MEB, 1999). Mesleki ve teknik eğitimin orta öğretim sisteminin bütünlüğü kapsamında yeniden düzenlenmesine karar verilir, bu amaçla mesleki eğitim kurslarının geniş ve modüler bir temelde düzenlenmesi, mesleki ve teknik orta öğretim okullarından mezun olanların kazandırılması, sınavlardan muafiyet, mesleki standartlar oluşturmak ve geliştirmek ve kurumsal temeller oluşturacak şekilde revize edilmesi önerilir. (Adıgüzel ve Berk, 2009).

2001 yılında yürürlüğe giren 4702 sayılı Kanun ile 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu'nun ismi "Mesleki Eğitim Kanunu" şeklinde değiştirilir ve ek madde 1 ile 2001-2002 eğitim-öğretim dönemi ile küçük yerleşim birimlerine öncelik verilerek başlamak üzere, meslekî ve teknik eğitim alanında orta öğretim diploması, sertifika ve belge veren programların uygulandığı "Meslekî ve Teknik Eğitim Merkezleri" açılır (Gemici, 2010).

2004-2006 arasında pilot okullarda modüler sistem uygulanmaya başlanırken 2006-2007 eğitim-öğretim dönemiyle de ülke genelindeki mesleki ve teknik eğitim kurumlarında uygulamaya konulur (Adıgüzel ve Berk, 2009). 2004 yılında "Sağlık Meslek Liseleri, Tapu Kadastro, Adalet Meslek Liseleri ve Tarım Meslek Liseleri" Millî Eğitim Bakanlığına devredilir (MEB, 2022). Modüler sisteme geçişle birlikte ortaöğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim süreleri de arttırılır. 184 sayılı Kurul Kararı ile 2005-2006 eğitim-öğretim döneminden itibaren, 9. sınıflardan başlanarak ülkedeki bütün lise kademesinde eğitim ve öğretim süresi 4 yıla çıkarılır (Adıgüzel ve Berk, 2009).

2011 yılında 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin yayımlanmasıyla, MEB'in mesleki ve teknik eğitimin uygulanmasından sorumlu altı birimi "Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (MTEGM)" adı altında birleştirilir. Yaygın mesleki eğitim ve açık öğretim kurumları da "Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM)" altında toplanır (MEB, 2022). Bu kapsamda üç genel müdürlük ve iki daire başkanlığı "Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü" adıyla birleştirilir. Bu yapılanmanın sonucu mesleki eğitimin yürütülmesinde çok büyük değişikliklere gidilerek konudan sorumlu altı birim "Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (MTEGM)" bünyesinde birleştirilir. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü de aynı kanunla isim değiştirilerek "Hayat Boyu Öğretim (HBÖ) Genel Müdürlüğü" şeklinde isimlendirilir. Bu genel müdürlük kapsamında faaliyet yürüten yaygın eğitim kurumları ise halk eğitim merkezleri, turizm eğitim merkezleri, olgunlaşma enstitüleri ve açık liseler şeklinde sıralanabilir (Demirer, 2018).

2016 yılında 6764 sayılı Kanun doğrultusunda gerçekleştirilen değişikliklerle mesleki eğitim merkezleri zorunlu eğitim kapsamına dahil edilerek iş ve işlemlerinin yürütülmesi "Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü"ne bağlanır. 9 Temmuz 2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı KHK ile 652 sayılı MEB Teşkilat Kanunu büyük oranda yürürlükten kaldırılır ve yeni düzenlemeler yapılır (Demirer, 2018).

2.6. Türkiye'de Meslekî Eğitim Sunan Kurumlar

Bireylerde, toplumlarda, teknolojilerde ve yaşam tarzlarında meydana gelen değişimler örgütsel değişimlere yol açar. Örgütsel değişim, bir örgütün çevresine uyarlanması ve uyarlanmasıdır (Şahin ve Demirel, 2019). Teknoloji, yaşam koşulları ve piyasa talepleri hızla değiştiği için işgücü piyasasında çalışan kişilerin kendilerini yenilemeye ve eğitime ihtiyaçları vardır. Bu bağlamda mesleki ve teknik eğitimin önemi kaçınılmaz olarak artacaktır (Toz, 2019).

2.6.1. Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri

Bu okullar arasında meslek liseleri ve çeşitli programlar uygulayan MEM'ler bulunmaktadır. Bu ortaöğretim kurumları; mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki ve teknik eğitim merkezleri ve çok programlı Anadolu liselerinden oluşmaktadır (Demirer, 2018). Bu okullarda eğitim, sağlıktan işletmeye, elektrikten tarıma 54 kariyer alanını kapsamaktadır. 2011 yılında Millî Eğitim Bakanlığı teşkilatında yapılan değişikliklerle endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi ve ticaret meslek lisesi şeklindeki isimlendirmeler kaldırılarak Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi adı altında birleştirilmiştir (Karakaş, 2012).

2.6.2. Tematik Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri

Tematik MTAL'leri, 25.08.2011 tarihli ve 652 sayılı MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin 37. maddesinin dokuzuncu fıkrasına dayanılarak kurulmuştur. MEB tarafından bir meslek dalında pilot uygulama, belirli eğitim reformu ve programlarında faaliyet göstermek veya uygulamak üzere oluşturulan mesleki eğitim okullarıdır. Bu okullar 2016 yılında çıkarılan 29818 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Millî Eğitim Bakanlığı Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği" kapsamına alınmıştır. Bu okulların açılmasındaki şartlar içerisinde okulun yürüteceği faaliyet alanıyla ilgili STK, ticaret odası veya esnaf sanatkâr odası ile iş birliği protokolünün bulunması yer almaktadır (Demirer, 2018).

2.6.3. Çok Programlı Anadolu Liseleri

ÇPL'ler; ilk kez MEB Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı olarak 1989-90 eğitim-öğretim döneminde açılmıştır (Demirer, 2018). Nüfusun seyrek ve dağınık olduğu, ekonomik değeri düşük görülen bölgelerde açılan ve ortaöğretimin genel, imam hatip ve mesleki ve teknik öğretim programlarını bir çatı altında toplayan okullardır (İşler, 2006). ÇPL'lerde her üç okul türüne ait programlar aynen uygulanır ve öğrenci hangi programdan mezun olmuştaysa öğrenciye o programın diploması verilir (Demirer, 2018).

2.6.4. Mesleki Eğitim-Çıraklık Eğitimi

Çeşitli alanlarda çırak yetiştiren kurumlardır. 6764 sayılı Kanun, çıraklık eğitimini zorunlu eğitim olarak içermektedir. Ayrıca, çıraklık eğitiminin daha cazip hale getirilmesi amacıyla, asgari ücretin bir kısmı, yani işletmelerin çıraklara ödemesi gereken asgari ücretin %30'u, işsizlik fonundan devlet katkısı olarak işletmelere ödenmektedir (Demirer, 2018). Çıraklık eğitimi; bir işle uğraşmak isteyen bireylerin belirli bir standartta düzenlenmiş bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve çalışma alışkanlıklarını kazanmalarını sağlamak amacıyla işyeri ve MEM tarafından ortak yürütülen bir eğitim şeklidir (Karakas, 2012).

05.06.1986 tarihli ve 3308 sayılı yasadaki "Çıraklık ve Mesleki Eğitim" ibaresi, 29.06.2001 tarih ve 4702 sayılı yasa ile "Mesleki Eğitim" şeklinde değiştirilmiştir. MESEM'ler, "Yaygın Eğitimi Genel Müdürlüğü" bünyesinde açılan mesleki eğitim kurumlarıdır (Çetin, 2016). Mesleki eğitim merkezlerine katılmak için eğitim düzeyi dışında herhangi bir yaş sınırı yoktur. Öğrenciler haftada bir veya iki gün bu merkezlerde eğitim alırken diğer günlerde işletmelerde uygulamalı mesleki eğitimlerine devam etmektedirler (Özer, 2020).

2.6.5. Halk Eğitim Merkezleri

Genel olarak bir toplumu oluşturan tüm bireylerin sosyal ve kültürel gelişiminin sağlanmasına yardımcı olur. Bu amaçla düzenlenen eğitim ve öğretim faaliyetleri, kişisel ve toplumsal ihtiyaçlar alanında gerçekleştirilmektedir (Çetin, 2016). Katılımcılara bu kursların sonunda belge ve sertifika verilmektedir. Bu sayede yetişkinler, ülke ekonomisinin beklentilerini karşılamak için profesyonel olarak kendilerini geliştirebilirler (Demirer, 2018).

2.6.6. Olgunlaşma Enstitüleri

En az ilköğretimi bitirmiş kız öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmeleri, meslek sahibi olmaları, geleneksel alanlarda araştırma yapmaları, Türk giyim ve el sanatlarını geliştirmeleri, canlılığını korumaları, değerlendirmeleri, arşivlemeleri ve araştırmaları için 2 yıllık mesleki eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlarda döner sermaye kullanımı ile eğitim-öğretim faaliyeti yürütülmektedir. Türkiye'de ilk olgunlaşma enstitüsü 1945 yılında açılmış ve hâlen 11 ilde toplam 18 enstitü ile faaliyet göstermektedir (Demirer, 2018).

2.6.7. Akşam Sanat Okulları

Akşam kursları, işte kariyerlerini ilerletmek veya değiştirmek isteyenler için mesai saatleri dışında sunulan yarı zamanlı eğitim kurslarıdır. Bu kurslar, maddi nedenlerle çalışmak zorunda olan kişilerin tam zamanlı eğitim kurslarına devam edemeyecekleri için uygulanmaktadır (Kıran, 2019).

2.7. Türkiye'de Meslekî Eğitim Projeleri

Türkiye'de meslek eğitimi çok eski çağlardan beri bilgi ve becerilerin kişiden kişiye aktarılması yoluyla yürütülmektedir. Ülkemizde ahilikle başlayıp lonca sistemi ile süren bu süreç, özellikle Cumhuriyet döneminde büyük bir hızla gelişim ve değişim göstermiştir. Cumhuriyeti'n kuruluşundan sonra ülkemizdeki mesleki eğitim Batı standartlarını benimsemeye başlamış ve farklı projelerle mesleki eğitim alan kişi sayısının artırılması için çalışmalar halen daha yürütülmektedir (Çetin, 2016).

Türkiye'deki meslekî eğitim projeleri aşağıda belirtilmiş ancak bu çalışmada en yaygın ve kapsamlı olan projelere yer verilmiştir;

- ✓ Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi (METGE)
- ✓ Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (MEGEP)
- ✓ Mesleki ve Teknik Eğitimi Projesi (METEP)
- ✓ Okul Sanayi Ortaklaşa Projesi (OSANOR)
- ✓ Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi (LİMME)
- ✓ Mesleki Eğitim Modernizasyonu Projesi (MTEM)
- ✓ Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı Projesi (MEKSA)
- ✓ Okul Sanayi Eğitim Programları Projesi (OSEP)

2.7.1. Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi (METGE)

3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu'na (1986) dayandırılarak 1993 yılında projenin ilk uygulaması başlatılmıştır. Bu projenin temel amacı, işletmenin eğitim ihtiyaçlarını modüler olarak geliştirilmiş bir eğitim programına yansıtma ve okulda kazanılan becerileri, işletmenin beklediği becerilerle uzlaştırmak olarak

belirlenmiştir. Projenin yürütülmesi ve geliştirilmesinden sorumlu Program Koordinatörü'dür (Adıgüzel ve Berk, 2009).

2.7.2. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP)

2000 yılında, AB ile yapılan anlaşma doğrultusunda 2002-2003 eğitim-öğretim döneminde başlatılmış ve 5 yıl sürmüştür. Bu proje ile iş dünyası ile mesleki ve teknik eğitim okulları arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi ve "Ulusal Yeterlik Sistemi" oluşturulması da dahil olmak üzere ulusal reformların hayata geçirilmesi yoluyla mesleki eğitimin kalitesinin artırılması amaçlanmaktadır (Adıgüzel ve Berk, 2009). MEGEP projesi, ülkemizin mesleki ve teknik eğitimini geliştirmek ve Avrupa Birliği normlarına uyarlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Birliği tarafından formüle edilmiş bir projedir ve halen uygulanmaktadır (Saraçoğlu, 2007).

2.8. Meslekî Eğitim ile İlgili Literatür Çalışmaları

TED (1983) "VI. Eğitim Toplantısı" tamamen mesleki eğitime ayrılmış ve mesleki eğitimin kapsam ve gelişimi, bugünkü durumu, sorunları, genel eğitimle ilişkisi, istihdam ve işlevselliği ile ilgili çalışmalar yapılarak değerlendirmelerde bulunur.

Binici (2004) "Mesleki ve teknik eğitimde arayışlar", Adıgüzel ve Berk (2009) "Mesleki ve teknik ortaöğretimde yeni arayışlar: yeterliğe dayalı modüler sistemin değerlendirilmesi", Gemici (2010) "Ahilikten günümüze meslek eğitiminde model arayışları ve sonuçları", Karabulut ve Marul (2011) "Mesleki ve teknik eğitimde eğitim modeli tasarımı", İşler (2012) "Mesleki ve teknik eğitimde değişen paradigmlar", Yıldırım ve Çarıkcı (2017) "Mesleki eğitimin gelecek vizyonu; insan kaynakları planlaması açısından bir bürokratik model denemesi", Özer (2020) "Türkiye'de mesleki eğitimde paradigma değişimi" adlı çalışmalar ile mesleki eğitim alanındaki gelişmeler ve yeni model önerileri ele alınır.

İşler (2006) "Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'deki mesleki ve teknik ortaöğretim sisteminin Avrupa Birliği'ne uygunluğu", Kocabaş (2008) "AB'de Mesleki Eğitimin Geleceği-Yakın Gelecek İçin Hedefler, Politikalar ve Stratejiler", Anapa (2008) "Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim", Bağcı (2011) "Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye'de yaşam boyu eğitim politikaları", Demirer (2018) "Mesleki eğitimde Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECVET) bağlamında mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması: bir model önerisi" adlı çalışmalarla AB sürecinde ülkemizdeki mesleki eğitim sürecine ilişkin gelişmeler ele alınır.

Tuncer (2006) "Yetişkinlerin mesleki eğitimi" adlı çalışmada hem ülkemizde hem de dünyadaki yetişkin ve mesleki eğitimle ilgili araştırmaları inceleyerek AB yolunda ülkemizdeki yetişkin ve mesleki eğitimle ilgili değerlendirmelerde bulunur.

Saraçoğlu (2007) "Mesleki eğitim ve mesleki eğitimi geliştirme projesi (MEGEP) uygulamaları: İstanbul'da bir araştırma" adlı çalışmada mesleki eğitim alanında gerçekleştirilen mesleki projeleri ele alır.

Muslu (2010) "Türkiye'de mesleki eğitim almış nüfusun istihdam sorunları ve çözüm önerileri" adlı çalışma ile hem mesleki eğitim hem de toplumun demografik yapısının üzerindeki ilişkiyi inceler.

Karakaş (2012) "İlköğretim öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitim algıları", Horuz (2017) "Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi (Bartın ili örneği)" adlı çalışmalarda mesleki eğitim ile ilgili nicel araştırma yöntemleri ile çeşitli algılama ve eğilim düzeyi ele alır.

Kılınç (2012) "Türkiye'de mesleki teknik eğitimi şekillendiren eğitim kurumlarından Ahilik, Gedik, Lonca, Enderun Mektebi'nin tarihi gelişimleri" adlı çalışmada mesleki eğitim sürecindeki değişim ve gelişimler ele alınır.

Yazıcı, Türkmen ve Aydemir (2015) "Dünyada ve Türkiye'de mesleki eğitim ve önemi" adlı çalışmada hem dünyada hem de Türkiye'deki mesleki eğitimin durumunu inceleyerek değerlendirmelerde bulunur.

Şen (2016) "Aktif işgücü piyasası politikaları kapsamında Türkiye'de mesleki eğitim kurslarının analizi", Yıldız (2016) "2008 krizinden günümüze İŞKUR'un mesleki eğitim faaliyetlerinin gelişimi", Toprak (2018) "Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin gelişiminde İŞKUR'un rolü" adlı çalışmalarda İŞKUR'un mesleki eğitim alanındaki rolü değerlendirilir.

Çetin (2016) "Mesleki eğitim merkezlerinin yerel sanayilerin gelişmesindeki fonksiyonu: problem ve çözüm önerileri Konya örneği", Şen (2016) "Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Kapsamında Türkiye'de Mesleki Eğitim Kurslarının Analizi", Kiran (2019) "Türkiye'deki sanayileşmenin mesleki eğitime etkisi (1960-1990)" adlı çalışmalarda mesleki eğitim ile sanayileşme arasındaki ilişkiler ele alınarak bu alanda yapılması gerekenlerle ilgili önerilerde bulunulur.

Vuranok (2017) “Mesleki eğitimde istihdam sorunları: (İstanbul örneği)” adlı çalışmasında öğrenci ve öğretmenlerle mesleki eğitim ve istihdam boyutu arasındaki ilişkiyi inceleyerek değerlendirmelerde bulunur.

Yalçın (2017) “Mesleki eğitimde istihdam sorunları, örnek modeller, Türkiye uygulaması ve çözüm önerileri” adlı çalışmasında hep ikinci plana itilen mesleki eğitimin işgücü ve niteliğinde yaşanan sorunları, diğer ülkelerdeki mesleki eğitim modellerini ve bu modellerin istihdama olan katkılarını inceleyerek değerlendirmelerde bulunur.

Toz (2019) “Mesleki eğitim merkezlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerinin yönetici, öğretmen, işveren ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi” adlı çalışmada yönetici, öğretmen, işveren ve öğrenci gözünden mesleki eğitimin sorunlarına ve çözüm yollarına ilişkin tespitlerde bulunur.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi esasına göre düzenlenerek doküman inceleme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem neticesinde mevcut bilgiler gözden geçirilerek mantıksal çözümler, tespitler yapılmış, bilgiler belli bir düzene göre şekillendirilmiştir.

Nitel araştırma, insanların yaşadığı bireysel ve toplumsal olay ve olguların temel özelliklerini açıklamak, insanların doğal ortamdaki davranışlarını gözlemlemek ve oluşum sürecini araştırmak için araştırmacılar tarafından yürütülen indirgeme, yorumlama ve yorumlama sürecinin bir ifadesidir (Baltacı, 2018). Belge (doküman) inceleme tekniği, resmi veya özel kayıtları toplamak, sistematik olarak incelemek ve değerlendirmek için kullanılan bir veri toplama sürecidir (Ekiz, 2020). Doküman analizinde ulaşılması güç uzaklıktaki dokümanların olması ve kullanım izni gerektirmesi bir sorun oluşturabilmektedir (Creswell, 2013).

3.2. Evren ve Örneklem

Mesleki eğitimde yaşanan değişimler ele alınarak eğitim açısından taşıdığı önemin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan bu çalışmada, Google Scholar, Dergipark, Ulusal Tez Merkezi, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİLİM) ve çeşitli dijital ortamlardaki mesleki eğitim ile ilgili basılı ve dijital ortamda ulaşılabilen bilimsel makale, tez, konferans, bildiri, yasa, yönetmelik vb. dokümanlar kullanılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Google Scholar, Dergipark, Ulusal Tez Merkezi, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİLİM) ve çeşitli dijital ortamlar ile basılı materyallerin incelenmesi bu araştırmanın veri toplama yöntemidir.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, Google Scholar, Dergipark, Ulusal Tez Merkezi, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİLİM) ve çeşitli dijital ortamlardaki mesleki eğitim ile ilgili basılı ve dijital ortamda ulaşılabilen bilimsel makale, tez, konferans, bildiri, yasa, yönetmelik vb. dokümanlar veri olarak kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Mesleki eğitimde yaşanan değişimler ele alınarak eğitim açısından taşıdığı önemin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan bu çalışmada, mesleki eğitimde yaşanan değişim süreci nesnel bir biçimde yorumlanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Yapılan bu araştırma ile küresel pazarda rekabet potansiyeline sahip bireylerin yetiştirilmesi ve bu rekabete uyum sağlanmasında öneme sahip mesleki eğitimde yaşanan değişimler ele alınarak eğitim açısından taşıdığı önemin ortaya çıkarılması amacıyla literatür araştırması sonucu elde edilen dokümanlar incelenmiş ve hem dünyadaki hem de Türk eğitim sistemindeki mesleki gelişim sürecine ilişkin elde edilen bulgular kronolojik olarak sunulmuştur;

4.1. Dünyadaki Mesleki Eğitime İlişkin Bulgular

Dünyada mesleki eğitim; MÖ 2000'lere kadar götürülmekle birlikte genelde çıraklık eğitimi üzerinde şekillenir. Hammurabi döneminde ustalık övülürken Eski Mısır'da çıraklık eğitiminin temelleri atılır.

Orta Çağ Avrupa'sında dini, ahlaki, sosyal yardımlaşma ve üretimde faal olan “loncalar” sorumluluk alırken Aydınlanma ile bilimsel keşifler ve buluşlarla bilimsel ve uygulamalı eğitim önem kazanır.

Sanayi Devrimi ile ülkelerin yaşadığı sosyo-ekonomik yapısındaki değişimler mesleki eğitimi de şekillendirir. Bu dönem beraberinde mesleki eğitimin okullar aracılığıyla sistemli olarak verilmesi fikri yerleşir.

Avrupa anakarasında Birleşik Krallık'ta pamuklu kumaş endüstrisi mesleki eğitimin en başarılı örneği görülmeye başlanır ve teknik bilgi, işe alım, eğitim ve denetim sistemli olarak yürütülür.

19 ve 20. yy; mesleki eğitim kavramsallaşırken teorik temelleri de daha sistemli ve bilimsel olarak ele alınır. Hem ulusal hem de uluslararası örgütler aracılığıyla mesleki eğitim üzerine çeşitli çalışmalar yapılır ve mesleki eğitimde birlik sağlanması amacıyla mesleki eğitimin genel çerçevesi çizilir.

21. yy.da ise teknoloji ve dünya ekonomisindeki değişimler paralelinde mesleki eğitimin hem kapsamı hem de niteliğinde değişimler görülür.

4.2. Osmanlı Öncesi Mesleki Eğitime İlişkin Bulgular

Türklerin tarih sahnesine çıkışıyla birlikte mesleki eğitime önem verildiği görülmektedir. Orta Asya'da hakimiyet kuran Türk devletlerinin göçebe yaşam tarzına bağlı olarak mesleki eğitim de bu özelliğe göre şekillenir. Bu dönemde madencilik, hayvancılık, dokumacılık ve askeri alanda mesleki eğitime önem verildiği görülür ve mesleki eğitimin iş başında, yaparak yaşayarak veya izleme/anlatma şeklinde yürütülür.

9. yy.da zanaatkar/esnaf birlikleri kurulurken mesleki eğitim anlayışı fütüvvet esaslarına göre yürütülmeye başlanır. Türklerin Anadolu'yu yurt edinmesiyle birlikte mesleki eğitimde sistemli ve formel bir yapı görülmeye başlanır. Selçuklular döneminde başladığı öngörülen Ahilik Teşkilatı, mesleki eğitimin formel yapısını teşkil etse de geleneksel eğitim anlayışı üzerinde şekillenir.

4.3. Osmanlı Dönemi Mesleki Eğitime İlişkin Bulgular

Osmanlı, imparatorluk dönemine kadar Ahilik geleneğini sürdürürken bu dönemden sonra "Lonca Teşkilatı" adıyla mesleki eğitim anlayışı geleneksel anlayışla sürdürülür. Osmanlı'nın son dönemlerine gelindiğinde Lonca Teşkilatında yaşanan yozlaşma, Sanayi Devrimi ile Avrupa'nın açık pazarı haline gelmesi ve çağa ayak uyduramaması gibi sebeplerden dolayı "Ahilik/Loncalık" sistemi önemini kaybeder.

Türk eğitim sisteminde ilk mesleki okul; 1773-1795 yılları arasında III. Selim ve II. Mahmut tarafından askeri amaçla açılan "Mühendishane-i Bahri-i Hümayun, Mühendishane-i Berri-i Hümayun" ile Zeytinburnu ve Tophane fabrikalarının kurulması ile gerçekleşir. Bu dönemde ayrıca yurt dışına öğrenci gönderilir.

Tanzimat Dönemine (1839-1876) kadar Lonca Teşkilatı düzenli işlerken bu dönemden sonra bazı sıkıntılar yaşanmaya başlanır.

1848'de "Ziraat Mektepleri", 1861'de "Islahhane" isimli meslek okullarının açılması hem Batılı anlayışa uygun eğitime geçilmesi hem de meslek okullarının temelini atılması açısından önem arz etmektedir.

1868'de "Sultanahmet Endüstri Lisesi"nin, 1869-1879 arasında Ahmet Vefik Paşa tarafından İstanbul'da meslek okullarının ve 1883'te "Hamidiye Ticaret Mekteb-i Alisi" adıyla ticaret meslek lisesinin açılması mesleki eğitimde modernleşmenin adımlarıdır.

1907'de "Sanayi Alayları Teşkilatı" kaldırılır ve yerine "İmalat Harbiye Nazari Mektebi" isimli sanat okulu kurulur ancak 1921'de "Askeri Fabrikalar Müdüriyet Umumiyesi Usta Mektebi" şeklinde isim değişikliğine gidilir ve böylelikle Cumhuriyet Dönemine kadar bu okullar orduya malzeme hazırlayan fabrikalara teknisyen yetiştirmeye devam eder.

Lonca Teşkilatında yaşanan bozulmalar sonucunda 1913'te Gedik usulünün kaldırılması, 1924'te de Esnaf Teşkilatının kapatılmasıyla Ahilik/Lonca geleneği de son bulur.

4.4. Cumhuriyet Dönemi Mesleki Eğitime İlişkin Bulgular

1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile tamamen modern anlayışın hakim sürdüğü bir eğitim sistemi için çalışmalara hız verilir. Mesleki eğitim de eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görülür ve "1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu" bu anlayışla çıkarılır.

Hem modernleşen hem çağın gereklerine uyum sağlayan Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim, siyasi ve ekonomik gelişmelere paralel olarak birçok kez yeniden yapılandırılır. Bu doğrultuda 1923-1940 arası mesleki ve teknik eğitim, ulusal politika olarak görülür ve bu doğrultuda çeşitli çalışmalar yürütülür.

1923'te hem "I. Heyet-i İlmiye Programı" ile mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilir hem de "İzmir İktisat Kongresi" ile çıraklık okulları açılması önerilir. Akabinde 3 Mart 1924 tarihinde "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" ile tüm eğitim kurumları "Maarif Vekaleti"ne bağlanarak eğitim-öğretimin birleştirilir.

1924'te eğitim-öğretimi modernize etmek ve yapılandırmak için yurt dışından bazı uzmanlar davet edilir, bu kapsamda eğitim sistemine yönelik inceleme ve öneriler doğrultusunda düzenlemeler yapılmaya çalışılırken yerli eğitimciler tarafından yapılan çalışma ve görüşlerle mesleki eğitime yön verilmeye çalışılır.

1926'da "Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun" ile küçük işletmeleri profesyonelleştirmek için "Akşam Sanat Okulları"nın açılması kararlaştırılır ve bu okullara eleman yetiştirilmesi için çalışmalar yapılır.

1927'de "Yüksek ve Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğü" kurularak mesleki eğitim ayrı bir genel müdürlük olarak açılır. Bu yıla kadar meslek ve sanat okullarına ait iş ve işlemler İl ve Belediye İdarelerince yürütülürken Maarif Vekaletine devredilir. Ayrıca 1927-1933 arasında mesleki eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirmek amacıyla Avrupa'ya erkek ve kız öğrenci gönderilir.

1928'de ulusal düzeyde programlar hazırlanır, kız sanat okulları için değişim başlatılır ve 1927-1928 öğretim yılında ilköğretim düzeyinde beş yıllık kız enstitüleri açılır.

1933'teki "2287 sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun" ile Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı bünyesinde "Erkek Teknik Öğretim Müdürlüğü" kurulur.

1934-36 arasında "Mesleki Tedrisatın İnkışaf Planı" hazırlanır ve bu programla gezici köy kursları, çıraklık okulları, sanat ve orta sanat okulları, akşam sanat okulları, tekniker okulları ile mühendislik okulları açması ve yaygınlaştırması hedeflenir ve ilköğretimden yükseköğretime kadarki tüm alanlarda mesleki ve teknik eğitim bir bütün olarak ele alınır.

1935-36 eğitim-öğretim döneminde, ortaokul mezunlarının kız enstitülerine kabul edilmesi için ortaokula yönelik iki yıllık özel bir bölüm açılır. Kız teknik ortaöğretiminde, ilköğretime yönelik beş yıllık asıl bölüm ve ortaöğretime dayalı iki yıllık özel bölüm 1963-64 eğitim-öğretim yılına kadar devam eder.

1937'deki "3225 sayılı Kanun" ile Kültür Bakanlığı, Merkez Teşkilâtına bağlanarak "Erkek ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü" şeklinde değiştirilir.

1940-1980 arası, merkezi iktidarın güçlendiği ve okul merkezli bir dönem yaşanır. 1940'lı yıllarda her il merkezinde bir meslek lisesi açma programı uygulanır.

25 Eylül 1941 tarih ve "4113 sayılı Kanun"a göre mesleki ve teknik eğitim alanındaki çalışmaların daha sistemli bir şekilde yürütülmesi amacıyla "Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı" kurulur.

1960'ta "Mesleki ve Teknik Öğretim Etüd ve Programlama Dairesi Başkanlığı", 1966 yılında "Mesleki ve Teknik Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü" kurulur. Bakanlığın 2178 sayılı oluru ile "Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü" şeklinde tekrardan teşkilâtlandırılır.

"17.7.1964 tarih ve 507 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Kanunu" ile Esnaf-Sanatkârlar Teşkilatı'nın mesleki eğitime yönelik rolü günümüze kadar sürer ve bu yasa ile çıraklık eğitimine alınmayan mesleklere ilişkin eğitim ve belge işlemleri teşkilat tarafından yürütülür.

1973'te "1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu" ile ilköğretim, orta öğretim, mesleki tekniköğretim ve yükseköğretim programlarının esasları yeniden düzenlenir. Bu yasayla birlikte Kız Enstitülerine 1974-75 eğitim-öğretim yılı sonunda yükseköğretime hazırlık programının da eklenmesiyle birlikte bu okullar "Kız Meslek Lisesi" şeklinde yeniden yapılandırılır. 1974'te "Mesleki ve Teknik Öğretim İdari Mali İşler Başkanlığı" kurulur.

1977-78 eğitim-öğretim döneminde başlatılan ve pilot bölgelerde uygulanan "Okul Sanayi Ortaklaşa Eğitim Projesi (OSANOR)" ile mesleki-teknik ortaöğretim kurumlarının iş dünyası ile daha çok ortak çalışma noktası oluşturulur. 1977 yılında yürürlüğe giren "2089 sayılı Çırak-Kalfa ve Ustalık Kanunu" kapsamında "Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü" kurulur.

1982'de Bakanlar Kurulunun "8/4334 sayılı Kararı" hükümlerine göre "Meslekî ve Teknik Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü" ile "Yaygın ve Örgün Yüksek Öğretim Dairesi Başkanlığı" kaldırılarak bu bölümlerin iş ve işlemleri genel müdürlüğe devredilir ve "208 sayılı Kanun (1984)" ve "385 sayılı Kanun (1989)" ile genel müdürlüğün görev ve sorumlulukları yeniden tanımlanır.

1982-83 eğitim-öğretim döneminden itibaren Anadolu Meslek Liseleri, 1983-84 eğitim-öğretim yılından itibaren ise Anadolu Teknik Liseleri açılır. Anadolu Meslek Liselerinin öğretim süresi hazırlık dahil 4 yılken Anadolu Teknik Liselerinin ise hazırlık sınıfı dahil 5 yıl olarak belirlenir.

1986'da "3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu" ile günümüzdeki "Mesleki Eğitim Kanunu"nun temelleri atılır. Bu kanunla mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları okul-işletme iş birliği temelinde yeniden düzenlenir. Bu tarihten itibaren mesleki ve teknik ortaöğretim programlarına yönelik projeler de hız kazanır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) ile, mesleki eğitim sistemi reformunun temel ilkesinin “okullar ve işletmelerin entegrasyonu” olduğu öne sürülür ve mesleki ve teknik eğitimin bu konuda araştırma yapılacak noktaya kadar geliştirilmesi gerektiğine karar verilir.

22-26 Şubat 1999 tarihinde 16. Millî Eğitim Şûrası tamamen Meslekî Teknik Eğitim gündemi ile toplanır. Mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim sisteminin bütünlüğü kapsamında yeniden düzenlenmesine karar verilir, bu amaçla mesleki eğitim kurslarının geniş ve modüler bir temelde düzenlenmesi, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarından mezun olanların kazandırılması, sınavlardan muafiyet, mesleki standartlar oluşturmak ve geliştirmek ve kurumsal temeller oluşturacak şekilde yenilenmesi önerilir.

2001’de “4702 sayılı Kanun” ile “3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu”nun ismi “Mesleki Eğitim Kanunu” şeklinde değiştirilir ve ek madde 1 ile 2001-2002 eğitim-öğretim dönemi ile küçük yerleşim birimlerine öncelik verilerek başlamak üzere, meslekî ve teknik eğitim alanında orta öğretim diploması, sertifika ve belge veren programların uygulandığı “Meslekî ve Teknik Eğitim Merkezleri” açılır.

2004-2006 arasında pilot okullarda modüler sistem uygulanmaya başlanırken 2006-2007 eğitim-öğretim dönemiyle de ülke genelindeki mesleki ve teknik eğitim kurumlarında uygulamaya konulur.

2004 yılında “Sağlık Meslek Liseleri, Tapu Kadastro, Adalet Meslek Liseleri ve Tarım Meslek Liseleri” Millî Eğitim Bakanlığına devredilir.

2011’de “652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK”nin yayımlanmasıyla, MEB’in mesleki ve teknik eğitimin uygulanmasından sorumlu altı birimi “Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (MTEGM)” adı altında birleştirilir. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü de aynı kanunla isim değiştirilerek “Hayat Boyu Öğretim (HBÖ) Genel Müdürlüğü” şeklinde isimlendirilir.

2016’da “6764 sayılı Kanun” doğrultusunda gerçekleştirilen değişikliklerle mesleki eğitim merkezleri zorunlu eğitim kapsamına dahil edilerek iş ve işlemlerinin yürütülmesi “Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü”ne bağlanır.

9 Temmuz 2018 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan “703 sayılı KHK ile 652 sayılı MEB Teşkilat Kanunu” büyük oranda yürürlükten kaldırılır ve yeni düzenlemeler yapılır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Yapılan bu araştırma ile küresel pazarda rekabet potansiyeline sahip bireylerin yetiştirilmesi ve bu rekabete uyum sağlanmasında öneme sahip mesleki eğitimde yaşanan değişimler ele alınarak eğitim açısından taşıdığı önemin ortaya çıkarılması amacıyla literatür araştırması sonucu elde edilen dokümanlar incelenmiş ve hem dünyadaki hem de Türk eğitim sistemindeki mesleki gelişim sürecine ilişkin elde edilen sonuçlar kronolojik olarak sunulmuştur;

Dünyada mesleki eğitimin çok eski dönemlerde başladığı, Hammurabi ve Eski Mısır dönemlerinde mesleki eğitimin önemi ve çeşitli eğitim çalışmaları yapıldığı; Orta Çağ’da mesleki eğitimin üretim ve eğitimin dışında dini, ahlaki, sosyal yardımlaşma niteliğini de bünyesinde barındıran Lonca sistemi görüldüğü; hem Sanayi Devrimi hem de Aydınlanma’nın da etkisiyle Avrupa kıtasında mesleki eğitim alanında bilimsel ve uygulamalı yaklaşımın beraberinde okulda mesleki eğitim anlayışının sergilendiği; 19 ve 20. yüzyıllarda mesleki eğitimin teorik kavramının yaygınlaştığı, daha sistemli ve bilimsel nitelik kazandığı, ulusal-uluslararası örgütler aracılığıyla mesleki eğitim üzerine çalışmalar yapıldığı ve mesleki eğitimin genel çerçevesinin çizildiği ve 21. yüzyılda ise dünya genelinde; teknoloji ve dünya ekonomisindeki gelişmeler ekseninde mesleki eğitimin hem kapsamı hem de niteliğinde değişimin yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Osmanlı öncesi döneme bakıldığında Orta Asya Türk devletlerinde mesleki eğitime önem verildiği, göçebe yaşam tarzı ve askeri eğitim ekseninde geliştiği, özellikle madencilik, dokumacılık ve askeri malzemelerin işlenmesinde çırak ve usta yetiştirilmesinde yaparak yaşayarak, usta-çırak ve anlatma/gösterme şeklinde uygulamaların kullanıldığı ve Türklerin Anadolu’ya göçü ve burayı yurt edinmeleriyle birlikte geleneksel anlayışla sistemli ve formel bir mesleki eğitim anlayışının sergilendiği, Selçuklular döneminde “Ahilik Teşkilatı”nın kurulması ile geleneksel yöntemlerle usta-çırak yetiştirildiği ve piyasanın kontrolünün de sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Osmanlı döneminde; imparatorluk dönemine kadar Ahilik, imparatorluk sonrasında ise “Ahilik Teşkilatı”nın yapısı geliştirilerek “Lonca Teşkilatı” mesleki eğitimde etkin bir görev ve sorumluluk üstlendiği ancak Osmanlı’nın son dönemlerine geldiğinde Lonca Teşkilatında yaşanan yozlaşma, Sanayi Devrimi ile Avrupa’nın açık pazarı haline gelmesi ve çağa ayak uyduramaması gibi sebeplerden dolayı “Lonca” sisteminin önemini kaybettiği görülmektedir. III. Selim ve II. Mahmut (1773-1795) dönemlerinde askeri amaçla Mühendishane-i Bahri-i

Hümayun, Mühendishane-i Berri-i Hümayun ile Zeytinburnu ve Tophane fabrikalarının kurulması Türk eğitim sistemindeki ilk mesleki okullar olarak kabul edildiği görülmektedir. 1800'lü yıllarda Lonca sisteminin çağın gereklerini yerine getiremediğinin anlaşılması ile Ziraat Mektepleri (1848), Islahane (1861), Sultanahmet Endüstri Lisesi (1868) ve Hamidiye Ticaret Mekteb-i Alisi (1883) adıyla modern mesleki eğitim veren okulların açıldığı görülmektedir. 1900'lü yıllarda da "İmalat Harbiye Nazari Mektebi" adıyla sanatsal mesleki eğitimle ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir. 1913'te Gedik usulünün kaldırılması ve 1924'te ise "Esnaf Teşkilatı"nın kapatılması ile Lonca/Ahilik geleneğinin de sonlandırıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile tamamen modern anlayışın hakim sürdüğü bir eğitim sistemi için çalışmalara hız verildiği; mesleki eğitimin de eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğu; "1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu"nın mesleki eğitimin temelini oluşturduğu; 1923-1940 arası I. Heyet-i İlmiye Programı (1923), İzmir İktisat Kongresi (1923), Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924), yerli ve yabancı uzmanlara eğitim üzerine çalışmalar yaptırılması ve bu çalışmalarla mesleki eğitimin şekillendirilmesi; Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun (1926) ile Akşam Sanat Okulları'nın açılması; Yüksek ve Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğü (1927) ile mesleki eğitimin ayrı bir genel müdürlük olarak açılması; 1927'den itibaren mesleki eğitim kurumlarına personel yetiştirmek amacıyla yurt dışına öğrenci gönderilmesi; 1928'den itibaren ülke genelinde mesleki eğitim kurumlarının açılması; 2287 sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun (1933) ile genel müdürlük kurulması; Mesleki Tedrisatın İnkışaf Planı (1934-1936) doğrultusunda köy kursları, çıraklık okulları, sanat ve orta sanat okulları, akşam sanat okulları, tekniker okulları ile mühendislik okulları açılması ve yaygınlaştırılmasının hedeflenmesi, mesleki ve teknik eğitim bir bütün olarak ele alınması; 1937'de çıkarılan 3225 sayılı Kanun ile mesleki eğitimin yeniden yapılandırılması gibi çalışmalarla mesleki ve teknik eğitimin ulusal politika olarak görüldüğü ve bu doğrultuda çeşitli çalışmaların yürütüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

1940-1980 arası, merkezi iktidarın güçlendiği ve okul merkezli bir dönem yaşanır. Bu süreçte 1940'lı yıllarda her il merkezinde bir meslek lisesi açma programı uygulanması; 4113 sayılı Kanuna (1941) göre mesleki ve teknik eğitim alanındaki çalışmaların daha sistemli bir şekilde yürütülmesi amacıyla "Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı" kurulması; Mesleki ve Teknik Öğretim Etüd ve Programlama Dairesi Başkanlığı (1960) ve Mesleki ve Teknik Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü (1966) kurulması; 507 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Kanunu ile Esnaf-Sanatkârlar Teşkilatı'nın mesleki eğitime yönelik rolünün günümüze kadar sürmesi ve bu yasa ile çıraklık eğitimine alınmayan mesleklere ilişkin eğitim ve belge işlemleri teşkilat tarafından yürütülmesi; 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (1973) her kademedeki programların modernize edilmesi, Mesleki ve Teknik Öğretim İdari Mali İşler Başkanlığı'nın kurulması; 1977-1978 eğitim-öğretim sezonunda "Okul Sanayi Ortaklaşa Eğitim Projesi (OSANOR)" ile mesleki-teknik ortaöğretim kurumlarının iş dünyası ile daha çok ortak çalışma noktası oluşturulduğu; 2089 sayılı Çırak-Kalfa ve Ustalık Kanunu (1977) ile "Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü" kurulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1980 sonrası ise Anadolu Meslek Liseleri ve Anadolu Teknik Liselerinin açıldığı; 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu (1986) ile günümüz "Mesleki Eğitim Kanunu"nın temellerinin atıldığı ve mesleki eğitim kurumlarının okul-işletme iş birliği temelinde yeniden düzenlendiği; Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) ve 16. Millî Eğitim Şûrası (1999) ile mesleki eğitim ile ilgili öneriler ve kararlar alındığı; 4702 sayılı Kanun (2001) ile "3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu"nın ismi "Mesleki Eğitim Kanunu" şeklinde değiştirilerek "Meslekî ve Teknik Eğitim Merkezleri"nin açıldığı; 2004 yılında sağlık, tapu kadastro, adalet ve tarım meslek liselerinin Milli Eğitim Bakanlığına devredildiği; 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK (2011) ile "Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü"nin "Hayat Boyu Öğretim (HBÖ) Genel Müdürlüğü" şeklinde değiştirildiği; 6764 sayılı Kanun (2016) ile Mesleki Eğitim Merkezlerinin zorunlu eğitim kapsamına dahil edildiği ve 2018 yılındaki 703 sayılı KHK ile mesleki eğitime son şekli verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak mesleki eğitime asırlar boyunca önem verilmiş, dünya çapında yaşanan siyasi, ekonomik, toplumsal, kültürel ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda güncellenmiş veya yeni kurum ya da kuruluşlar açılmıştır. Asırlardır geleneksel anlayışla yürütülen mesleki eğitim, Osmanlı'nın son dönemleri ile Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde yapılan çalışmalar ile modern hale getirilmeye çalışılmıştır. Ancak iletişim ve teknoloji alanındaki değişiklikler ülke eğitim sistemlerinin de değişmesini ve geliştirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Dünyadaki gelişmelere ayak uydurabilmek amacıyla yapılan çalışmalar halen daha devam etmektedir ve devam da edecektir.

5.2. Öneriler

Türkiye'deki mesleki eğitimde değişim sürecinin ele alındığı bu çalışmada elde edilen bulgular ve sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulmuştur;

- ✓ Mesleki eğitim; dünya standartları seviyesine getirilmeli,

- ✓ Sürekli değişiklik yapmak yerine sağlam ve sağlıklı bir sistem oluşturulmalı,
- ✓ Güncel ve yerinde bir mesleki eğitim sistemi oluşturulmalı,
- ✓ Diğer ülkedeki mesleki eğitimler de incelenerek yeni bir çalışma yapılmalı,
- ✓ Farklı araştırma yöntemleri ile yeni bir çalışma yapılmalı.

KAYNAKÇA

1. Adıgüzel, O. C. & Berk, Ş. (2009). “Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Yeni Arayışlar: Yeterliğe Dayalı Modüler Sistemin Değerlendirilmesi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 220–236.
2. Anapa, S. (2008). “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
3. Bağcı, E. (2011). “Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Türkiye’de Yaşam Boyu Eğitim Politikaları”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30(2), 139–173.
4. Baltacı, A. (2018). “Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme”, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(1), 231–274.
5. Binici, H. & Arı, N. (2004). “Mesleki ve Teknik Eğitimde Arayışlar”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(3), 383–396.
6. Bozkurt, Ö. Ç.; Kalkan, A.; Koyuncu, O. & Alparslan, A. M. (2012). “Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(15), 229–247.
7. Çalık, T. (2003). “Eğitimde Değişimin Yönetimi: Kavramsal Bir Çözümleme”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 36(36), 536–557.
8. Çetin, Ö. (2016). “Mesleki Eğitim Merkezlerinin Yerel Sanayilerin Gelişmesindeki Fonksiyonu: Problem ve Çözüm Önerileri Konya Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
9. Creswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri. (Çev.; M. Bütün & S. B. Demir), Siyasal Kitapevi, Ankara
10. Demirer, M. (2018). “Mesleki eğitimde Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECVET) Bağlamında Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması: Bir Model Önerisi”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
11. Ekiz, D. (2020). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı.), Anı Yayıncılık, Ankara.
12. Gemici, N. (2010). “Ahilikten Günümüze Meslek Eğitiminde Model Arayışları ve Sonuçları”, Değerler Eğitimi Dergisi, 8(19), 71–105.
13. Hali, S. & Rencüzoğulları, S. (2017). “İslamiyet Öncesi Dönemde Türklerde Eğitim”, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(17), 425–437.
14. Horuz, O. R. (2017). “Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimlerinin İncelenmesi (Bartın İli Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
15. İçli, G. (2001). “Eğitim, İstihdam ve Teknoloji”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(9), 65–71.
16. İşler, H. (2006). “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’deki Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Sisteminin Avrupa Birliği’ne Uygunluğu”, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
17. İşler, H. (2012). “Mesleki Ve Teknik Eğitimde Değişen Paradigmalar”, Mesleki Bilimler Dergisi (MBD), 1(2), 119–131.
18. Karabulut, A. & Marul, M. (2011). “Mesleki ve Teknik Eğitimde Eğitim Modeli Tasarımı”, Milli Eğitim Dergisi, 41(191), 78–85.
19. Karakaş, M. (2012). “İlköğretim Öğrencilerinin Mesleki ve Teknik Eğitim Algıları”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
20. Kılınç, M. (2012). “Türkiye’de Mesleki Teknik Eğitimi Şekillendiren Eğitim Kurumlarından Ahilik, Gedik, Lonca, Enderun Mektebi’nin Tarihi Gelişimleri”, Vocational Education, 7(4), 63–73.
21. Kıran, U. (2019). “Türkiye’deki Sanayileşmenin Mesleki Eğitime Etkisi (1960-1990)”, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

22. Kocabaş, S. (2008). “AB’de Mesleki Eğitimin Geleceği-Yakın Gelecek İçin Hedefler, Politikalar ve Stratejiler”, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
23. MEB, Milli Eğitim Bakanlığı, (1933). 2287 sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun.
24. MEB, Milli Eğitim Bakanlığı, (1999). “16. Milli Eğitim Şurası”, Talim Terbiye Kurulu, Ankara.
25. MEB, Milli Eğitim Bakanlığı, (2022). Meslekî ve Teknik Eğitimin Tarihçesi. MEB Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, <http://mtegm.meb.gov.tr/www/tarihcemiz/icerik/20>
26. MSB, Milli Savunma Bakanlığı, (1985). 3225 sayılı Milli Savunma Bakanlığı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarına Bağlı Kurumlar ile Asker Hastanelerinde Döner Sermaye Teşkili ve İşletilmesine İlişkin Kanun.
27. Muslu, A. (2010). “Türkiye’de Mesleki Eğitim Almış Nüfusun İstihdam Sorunları ve Çözüm Önerileri”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
28. Özer, M. (2020). “Türkiye’de Mesleki Eğitimde Paradigma Değişimi”, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40(2), 357–384.
29. Resmi Gazete, T. C. (1941). Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri hakkındaki 2287 numaralı kanuna ek kanun.
30. Resmi Gazete, T. C. (1964). 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu.
31. Şahin, S. & Demirel, Ö. A. (2019). “Türkiye’de Eğitimde Değişim İhtiyaçlarına, Engellerine ve Değişime Yön Vermeye İlişkin Öğretmen Görüşleri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, (48), 88–106.
32. Şanal, M. & Alaca, E. (2020). Türk Eğitim Tarihi Orta Asya’dan Günümüze (2. Baskı), Pegem Akademi, Ankara.
33. Saraçoğlu, E. (2007). “Mesleki Eğitim ve Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGEP) Uygulamaları: İstanbul’da Bir Araştırma”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
34. Şen, M. (2016). “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Kapsamında Türkiye’de Mesleki Eğitim Kurslarının Analizi”, Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 2(1), 67–89.
35. Taşlı, V. (2019). “Koordinatör Öğretmenler: Türkiye’de Mesleki Eğitim Sisteminin Kilit Aktörleri”, 27. Yönetim ve Organizasyon Kongresi, 18-20 Nisan 2019, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, 700–719, Antalya.
36. TED. (1983). “Türkiye’de Meslek Eğitimi ve Sorunları”, Türk Eğitim Derneği VI. Eğitim Toplantısı, Türk Eğitim Derneği, Ankara
37. Toprak, Ö. F. (2018). “Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişiminde İŞKUR’un Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
38. Toz, İ. (2019). Mesleki Eğitim Merkezlerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerilerinin Yönetici, Öğretmen, İşveren ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
39. Tuncer, M. (2006). “Yetişkinlerin Mesleki Eğitimi”, Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi, 5(1), 40–47.
40. Vuranok, T. T. (2017). “Mesleki Eğitimde İstihdam Sorunları: (İstanbul Örneği)”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
41. Yalçın, M. (2017). “Mesleki Eğitimde İstihdam Sorunları, Örnek Modeller, Türkiye Uygulaması ve Çözüm Önerileri”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
42. Yazıcı, H.; Türkmen, B. & Aydemir, Y. (2015). “Dünyada ve Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Önemi” 4th International Vocational Schools Symposium, 21-23 Mayıs 2015, Yalova Üniversitesi, 1630–1639, Yalova
43. Yıldırım, A. & Çarıkçı, O. (2017). “Mesleki Eğitimin Gelecek Vizyonu; İnsan Kaynakları Planlaması Açısından Bir Bürokratik Model Denemesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29(4), 397–413.
44. Yıldız, K. (2016). “2008 Krizinden Günümüze İŞKUR’un Mesleki Eğitim Faaliyetlerinin Gelişimi”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 12(27), 249–266.